

ต้นแบบและวิธีการศึกษาปรัชญาการเมืองตามแนวโสเครตีส

Socrates: A Model and Method for Studying Political Philosophy

พระสิริรัตนเมธี¹ ธงชัย สิงอุดม² และประสงค์ หัสรินทร์³

Phrasirirattanametee, Thongchai Singudom and Prasong Hussarin

Received: September 11, 2024

Revised: September 11, 2024

Accepted: September 11, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งศึกษาต้นแบบและวิธีการศึกษาปรัชญาการเมืองตามแนวโสเครตีสพบว่า โสเครตีสเป็นนักปรัชญาผู้ที่แสวงหาคำตอบที่ไม่เคยอ้อมจากความรู้ทั้งหมดที่ตนเองสงสัย ผ่านกระบวนการวิพากษ์ วิธีต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้นั้น และยังเป็นต้นแบบและราชาของนักปรัชญา เป็นอาจารย์ของพลาโตผู้ยิ่งใหญ่ในปรัชญาการเมืองซึ่งเป็นอาจารย์ของอริสโตเติล ทำให้เห็นว่า ความเป็นต้นแบบของโสเครตีสได้ถ่ายทอดวิธีการแสวงหาความรู้ไปยังลูกศิษย์ของตนเองอย่างชาญฉลาดทำให้ผลงานของท่านมีความโดดเด่นกว่าใคร ๆ ในยุคเดียวกัน ท่านเชื่อว่า นักปกครองที่ดีต้องมีความรู้และคุณธรรมต่าง ๆ ที่สามารถส่งมอบความดีทั้งหลายไปยังผู้ได้ปกครองเพื่อเป็นหลักประกันความสงบเรียบร้อยบนแผ่นดิน ทั้งนี้กระบวนการแสวงหาความรู้ของท่านเรียกว่า กระบวนการวิภาษวิธี ได้แก่ 1) ประเด็นที่มีลักษณะยืนยันตรงกันระหว่างคู่สนทนา 2) ลักษณะปฏิเสธเหตุผลของคู่สนทนา 3) ลักษณะทั้งการยอมรับและปฏิเสธในเวลาเดียวกัน และ 4) ลักษณะหาข้อสรุปร่วมกัน ซึ่งการเลือกคู่สนทนาหรือนักปรัชญาที่สามารถโต้แย้งด้วยเหตุได้จะต้องเลือกและเข้าใจนักปรัชญานั้นเป็นอย่างดีเพื่อลดความขัดแย้งเชิงอคติลงไป

คำสำคัญ: โสเครตีส, วิธีการศึกษา, ปรัชญาการเมือง

¹⁻³ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: somsak_maha2011@hotmail.com

Abstract

This academic paper aims to study the paradigms and methodologies in political philosophy through the lens of Socratic thought. It explores Socrates as a philosopher who sought answers and was never satisfied with his knowledge. Through various thought processes and methods to gain that knowledge, and is also the model and king of philosophers. He was the teacher of the great Plato in political philosophy and the teacher of Aristotle. It shows that Socrates' mastery of knowledge was passed on to his students cleverly, making his work more outstanding than anyone else in his era. He believed that a good ruler must have knowledge and virtues to deliver good deeds to those under their rule to guarantee peace and order in the land. This process of seeking knowledge is called the dialectical process and includes 1) issues with consistent characteristics between interlocutors. 2) characteristics of rejecting the interlocutor's reasons; 3) characteristics of accepting and rejecting simultaneously; and 4) characteristics of finding common conclusions. In choosing an interlocutor or philosopher who can argue with reason, one must choose and understand that philosopher well to reduce biased conflicts.

Keywords: Socrates, Educational Methods, Political Philosophy

บทนำ

โสเครตีส (Socrates) เป็นนักปราชญ์กรีกและเป็นชาวเมืองเอเธนส์ ซึ่งถือกันว่าเป็นผู้วางรากฐานของปรัชญาตะวันตก เกิดที่เอเธนส์ ประเทศกรีซ มีนิสัยชอบสนทนากับนักปรัชญาสำคัญ ๆ ของกรีก เพราะว่ามันเริ่มสนใจวิชาปรัชญาแล้ว ซึ่งคำว่าปรัชญาในสมัยนั้น หมายถึง การคิดค้นหาคำตอบในเรื่องที่ยังไม่มีใครคิดมาก่อน รวมทั้งปัญหาเกี่ยวกับโลกและชีวิต มีลูกศิษย์และผู้ติดตามมากมายเพื่อคอยฟังคำสอน หรือถ้อยคำสนทนาของเขากับนักปรัชญาคนอื่น วิธีการสนทนาของโสเครตีสเป็นการซักถามหรือไต่ถามด้วยการใช้หลักของเหตุและผลที่เรียกว่า “ตรรกวิทยา” เขาอาจจะเริ่มต้นการสนทนาด้วยเรื่องธรรมดา หรือเกี่ยวข้องกับสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ไม่สำคัญ จากนั้นจะป้อนคำถามที่แฝงซ่อนความหมายลึกซึ้งแก่คู่สนทนา อันจะนำไปสู่จุดหมายของการสนทนาว่า ทำอย่างไรจึงจะได้ผลดี ถูกต้องและน่าเชื่อถือ เขาใช้วิธีการนี้แสวงหาความจริงของสิ่งต่าง ๆ เช่น เมื่อ

เกิดสงสัยใคร่รู้ในสิ่งใด เขาก็จะไปหาผู้รู้หรือนักปรัชญาที่เชี่ยวชาญในด้านนั้น แล้วขอคำอธิบายโดยการซักถามจนกระทั่งได้คำตอบ สุดท้ายที่เขาพอใจ หรือไม่บางทีก็ทำให้ผู้รู้นั้นจนมุมไม่สามารถตอบได้ จึงพาลโกรธเกลียดโซการติส ถึงกับเป็นศัตรูไปหลายราย (สุทนต์ ทองเล็ก, 2562)

กระบวนการแสวงหาความรู้ของโสเครติส ที่ใช้ได้ผลมากที่สุดคือ กระบวนการวิภาษวิธี (Dialectic) หลักการที่สำคัญของกระบวนการนี้คือ การนำข้อเสนอที่มีเหตุผล (Thesis) และข้อคัดค้าน (Antithesis) มาหักล้างกัน กระบวนการนี้ทำให้ข้อเสนอที่ไม่มีเหตุผลตกไปคงเหลืออยู่เฉพาะข้อเสนอที่มีเหตุผล ข้อคัดค้านที่มีเหตุผลมากกว่าจะสามารถหักล้างข้อเสนอที่มีเหตุผลน้อยกว่า ในทางตรงกันข้ามข้อคัดค้านที่มีเหตุผลด้อยกว่าจะไม่สามารถหักล้างข้อเสนอที่มีเหตุผลมากกว่า ถ้าหากข้อเสนอใดถูกหักล้างไปโดยข้อคัดค้านที่มีเหตุผลมากกว่า ก็จะนำเสนอข้อใหม่เพื่อคิดค้นกันต่อไป ผลลัพธ์ระหว่างข้อเสนอและข้อคัดค้านที่มีเหตุผลคือ เป้าหมายของการแสวงหา คือความจริงที่ถูกต้อง (Synthesis) กระบวนการวิภาษวิธีจึงเป็นกระบวนการสำคัญของโสเครติสในการแสวงหาและอธิบายองค์ความรู้ที่แท้จริงแห่งชีวิตการเมือง ด้วยวิธีการแสวงหาความรู้แบบวิภาษวิธีทำให้โสเครติสถูกตัดสินประหารชีวิตด้วยการให้ดื่มยาพิษเสียชีวิต โซการติสยอมถูกลงโทษ แต่โดยดีเพื่ออุดมการณ์ของตน ด้วยเป็นคนเคร่งด้านศีลธรรมดังกล่าวมาแล้ว สิ่งที่สำคัญที่สุดในชีวิต คือการแสวงหาปัญญาเพื่อเสริมสร้างชีวิตที่ดีและมีความสุขให้แก่ประชาชน โสเครติสเห็นว่ามนุษย์จะมีชีวิตที่ดีและมีความสุขจะต้องยึดมั่นในคุณธรรม ผู้ปกครองต้องมีคุณธรรมและเสริมสร้างให้ประชาชนมีความรู้และเข้าใจในคุณธรรม เพื่อให้ทุกคนตระหนักในคุณค่าของคุณธรรมและยึดถือเป็นคุณค่าแห่งวิถีชีวิต เพื่อชีวิตที่ดีของสังคม (Husnana, อ้างใน สุทนต์ ทองเล็ก, 2562)

เพราะฉะนั้น โสเครติส กล่าวว่า “ความรู้ คือ คุณธรรม” (Knowledge of Virtue) นั่นคือ คนที่รู้จักความดีย่อมทำความดี เป็นไปไม่ได้ที่คนรู้ว่าความดีคืออะไรแล้วยังฝืนทำความชั่ว ส่วนที่คนทำความชั่วก็เพราะขาดความรู้ ถ้าคนเราได้รับการแนะนำที่ถูกต้องแล้วเขาจะไม่ทำผิดเลย เหตุฉะนั้น โสเครติสจึงกล่าวว่า “ไม่มีใครทำผิดโดยจงใจ” เราจะเห็นว่าปรัชญาของโสเครติสขัดแย้งอย่างตรงกันข้ามกับคำสอนของกลุ่มโซฟิสต์ ดังนั้นทฤษฎีความรู้ของโสเครติส ซึ่งเป็นไปโดยหลักจริยศาสตร์และกล่าวว่า “ความรู้ คือ คุณธรรม” นี้เป็นจุดอ่อน ท่านเชื่อว่า คนที่รู้จักความถูกต้องจะไม่กระทำผิด อาริสโตเติล วิจารณ์โสเครติสว่า คนเราใช้จะทำผิดเพราะความไม่รู้จักความถูกต้องเสมอไป บางคนทำผิดเพราะเขาไม่ยับยั้งใจตัวเอง อีกอย่างโสเครติสเฉพาะตัวของท่านแล้ว เป็นคนที่มีเหตุผลสูงสามารถควบคุมอารมณ์ได้ทุกสถานการณ์ อะไรที่ท่านเห็นว่าถูกต้องท่านจะทำโดยไม่ลังเลขนาดยอมให้เขาประหารชีวิต แต่ไม่ยอมทิ้งหลักการของตน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมแล้ว ปรัชญาของโสเครติสได้ส่งผลกระทบอย่างแรงต่อคำสอนของพวกโซฟิสต์ ต่อมาพลาโตได้

กระหน้าข้า จนคำสอนของโซฟิสต์ถึงสภาวะสลายตัวในที่สุด (บ้านจอมยุทธ, 2565) ดังนั้น โซเครตีสเป็นนักปรัชญาที่ไม่เคยอ้อมไปด้วยการแสวงหาความรู้ตลอดชีวิตของท่านแม้ผู้มีอำนาจจะมองว่าความรู้หรือแนวคิดของท่านจะเป็นอันตรายต่อนักปกครองก็ตามแต่ด้วยเป้าหมายและวิธีการแห่งนักปรัชญาที่ยืนหยัดสิ่งที่ตนเองคิดว่าถูกต้องจะไม่ยอมลดทอนตัวเองต่อผู้ยุติธรรมใด ๆ ทำให้นักปรัชญารุ่นหลังได้ยึดถือรูปแบบและวิธีการแบบวิภาษวิธีเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันที่สามารถสร้างความยิ่งใหญ่ให้กับลูกศิษย์คนสำคัญนั้นก็คือ พลาโต และตกทอดมายังอริสโตเติลผู้เป็นบิดาแห่งปรัชญาการเมืองโลกที่มีอิทธิพลต่อระบอบการปกครองในโลกปัจจุบัน

แนวคิดทางการเมืองของโซการตีส (Socrates)

โซเครตีส (Socrates : ก่อน ค.ศ. 470-399) โซเครตีสไม่ได้ศึกษาเล่าเรียนมากอย่างนักปรัชญาคนอื่นแต่เป็นคนมีอุดมการณ์สูงส่งในด้านคุณธรรมและความรักชาติจึงทนนิ่งเฉยไม่ได้เมื่อเห็นพวกโซฟิสต์กำลังทำลายวัฒนธรรมอันดีงามของเอเธนส์ จึงทำการรณรงค์อย่างสุดชีวิตเพื่อให้ศีลธรรมกลับมาโดยการละทิ้งอาชีพ ปฎิมากร เพียวไปตามสถานที่ต่าง ๆ เพื่อสนทนาชี้แจง ให้ผู้คนได้เข้าใจถึงความจริง ความดี และความถูกต้อง จนปรากฏว่าคนหนุ่มสาวเลื่อมใสมากมาเขาได้ใช้วิธีสนทนา (Dialogue) ต้อนพวกโซฟิสต์จนมุมและพ่ายแพ้ในที่สุด ทำให้พวกเขารู้สึกอับอายและเจ็บแค้นมาก เนื่องจากสมัยนั้น เอเธนส์มีการปกครองแบบประชาธิปไตย ผู้มีอำนาจทางการเมืองส่วนใหญ่เป็นพวกโซฟิสต์จึงได้หาเรื่องใส่ความโซเครตีส โดยฟ้องศาลข้อหาว่ามีความผิดฐานทรยศต่อเทพเจ้าประจำชาติ และทำให้คนหนุ่มสาวเสียคนในที่สุดก็ถูกตัดสินให้ประหารชีวิตด้วยการดื่มยาพิษ เมื่ออายุ 70 ปี เขาไม่ได้เขียนหนังสือไว้เลย ชีวิตและผลงานของเขาปรากฏอยู่ในผลงานของเพลโต (ปรีชา ช่างขวัญยืน, 2514)

โซเครตีสเป็นนักปรัชญาสำคัญคนหนึ่งของกรีกเป็นผู้แสวงหาความจริงของสิ่งต่าง ๆ อย่าง บริสุทธิ์ใจและจริงจัง ไม่มุ่งหวังประโยชน์หรือลาภยศ ผู้ทำให้นักคิดนักปรัชญาเจ้าสำนักต่าง ๆ ที่ไม่มี ความรู้อย่างแท้จริงต้องยอมจำนนต่อเหตุผลและความจริง แม้กระทั่งผู้มีอำนาจของบ้านเมืองที่เป็น ทรราชยังถูกเขาท้าทายอำนาจ จนกระทั่งตนเองต้องถูกกลั่นแกล้งด้วยความเกลียดชังและถูกตัดสินให้ ดื่มยาพิษเพื่ออุดมการณ์ของตนเอง โซเครตีสเกิดที่เอเธนส์ ประเทศกรีซ บิดาเป็นช่างเจียรไนอัญมณี เมื่อวัยเด็กได้รับการศึกษา ด้านศาสนาและความรู้ทั่วไปตามแบบอย่างชาวกรีกสมัยนั้น เมื่อเป็นหนุ่มสาวเผ่าสปาร์ต่ายกกองทัพ มารุกรานโซเครตีสสมัครเป็นทหารไปรบและได้สร้างวีรกรรมในสงครามอย่างกล้าหาญและอดทน โดยสามารถช่วยเหลือเพื่อนคนหนึ่งให้รอดชีวิตกลับมาได้ ถึงแม้กองทัพเอเธนส์จะพ่ายแพ้ต้องล่าถอยกลับมา โซเครตีสก็ไม่มีความตื่นตกใจ กลับสงบนิ่ง จน

ศัตรูยังเกรงขาม แม่ทัพของเขาอ้างกล่าวชมเชยว่า ถ้าหากทหารทุกคนมีความกล้าหาญและเข้มแข็ง อดทนเหมือนอย่างโสเครติส เอเธนส์จะไม่พ่ายแพ้อย่างแน่นอน เมื่อสงครามผ่านพ้นไปแล้ว โสเครติสแต่งงานกับผู้หญิงคนหนึ่งมีบุตรด้วยกัน 4 คน ภรรยาของเขาเป็น หญิงอารมณ์ร้าย ชอบดุด่าและพร่ำบ่น แต่โสเครติสบังคับตัวเองให้อดทนอดกลั้นอยู่กับเธอได้ (ภริศา พงษ์เล็ก, 2560)

แนวคิดการปกครองของโสกราติส มองว่า "ราชาปราชญ์" ให้ปราชญ์เป็นผู้ปกครอง เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย มีอำนาจในการบัญญัติกฎหมาย, ด้านบริหาร และมีอำนาจในการตัดสินคดีต่าง ๆ สังคมจะมีความสุข เพราะปราชญ์จะทำแต่สิ่งดี ๆ และส่งเสริมให้ประชาชนมีคุณธรรม ดังแนวคิดทางการเมืองของปรัชญาการเมือง (กิตติพัฒน์ สุวรรณสิริเมธี, 2558) โดยมองว่า

1. มนุษย์กับรัฐ การอยู่ร่วมกันของมนุษย์คือกำเนิดของรัฐ มนุษย์ไม่สามารถอยู่อย่างโดดเดี่ยวได้ รัฐเป็นสิ่งที่ดี และจำเป็นเพราะรัฐเป็นแหล่งที่คนสามารถพบกับชีวิตที่ดี และสามารถเรียนรู้คุณธรรมจากเพื่อนร่วมสังคม

2. กฎหมายแห่งรัฐ

- 2.1 กฎหมาย คือ กลไกของรัฐ ที่ส่งเสริมและปกป้องให้มนุษย์ มีชีวิตที่ถูกต้อง

- 2.2 คุณค่าของกฎหมาย การบัญญัติกฎหมายจะต้องทำด้วยความรอบรู้และฉลาด เพื่อให้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการดำรงคุณธรรมของสังคมอย่างแท้จริง ดังนั้นปราชญ์จึงควรเป็นผู้กำหนดกฎหมาย

3. ราชาปราชญ์ คือ ผู้ปกครองที่ดีตามแนวคิดของโสกราติส ปราชญ์เป็นบุคคลที่มีความรู้ จึงเป็นบุคคลที่มีคุณธรรม และส่งเสริมให้ประชาชนทำดี

- 3.1 โสกราติสใช้กระบวนการแสวงหาความรู้ โดยวิธีวิภาษวิธี (Dialectic) คือการตั้งปัญหาและหาสาเหตุของปัญหาไปเรื่อย ๆ รวมทั้งหาข้อคัดค้านมาหักล้างกัน จนหาคำตอบว่าสาเหตุที่เกิดขึ้นจากอะไร

- 3.2 สนใจค้นคว้าอยากรู้อย่างมนุษย์เกิดมาต้องการอะไร และพบว่ามนุษย์เกิดมาต้องการความสุข แล้วมนุษย์ทุกคนก็ต้องการความสุขที่แตกต่างกัน หากความสุขที่ได้มาจากความสุจริต ความสุขนั้นจะดี คนมีความสุขกับการกระทำนั้น แต่หากความสุขนั้นได้มาจากสิ่งมิชอบ โดยกระทำความไม่ดี พอการกระทำปรากฏขึ้นมานั้น ความสุขของคนก็จะหายไป

- 3.3 หากกระทำดี ชีวิตก็มีความสุข และประสบความสำเร็จในชีวิต ดังคำกล่าวที่ว่า "การกระทำความดีอย่างมั่นคง จะทำให้มีความสุขอย่างยั่งยืน" ความรู้เกี่ยวกับความดีสามารถปลูกฝังให้เกิดการเรียนรู้ได้ สังคมสามารถหล่อหลอมให้คนเกิดการเรียนรู้ที่จะทำดีได้ แล้วความรู้เกี่ยวกับความดีนั้นทำให้คนเกิดคุณธรรม แล้วสังคมก็จะเกิดความสุขด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะ

นักการเมืองหากมีคุณธรรม จะทำให้เกิดคุณธรรมทางการเมือง (Political Virtue) ปกครองหรือใช้อำนาจโดยธรรม จะทำให้ประชาชนมีความสุข มีชีวิตที่ดี

โดยปรัชญาเรื่องคุณธรรมที่ดีตามแนวคิดของโสเครตีส ได้แก่

1. ปัญญา (Wisdoms) เชื่อว่า ความรู้เกี่ยวกับความดีสามารถอธิบายได้ด้วยเหตุผล และเหตุผลของความดีจะทำให้มนุษย์มีความสุขผู้ปกครองจะต้องเป็นผู้ประพฤติดีและเว้นความชั่วเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคม ให้ประชาชนมั่นใจว่าการประพฤติดีละเว้นความชั่วทำให้ชีวิตมีความสุข การประพฤติชั่วถูกปฏิเสธจากสังคมและทำให้ชีวิตเป็นทุกข์

2. ความกล้าหาญ (Courage) เชื่อว่า สิ่งที่เรควรกลัวและไม่ควรกลัว ต้องมีความกล้าหาญที่จะทำความดีแม้ในทุกสถานการณ์ ทุกสถานที่ การกระทำความดีนั้นจะเสี่ยงด้วยชีวิตก็ตามไม่ได้กล้าแบบบ้าบิ่น แต่มีเหตุผลที่จะรักษาความดีให้ดำรงอยู่ต่อไป เช่น ผู้ปกครองกล้าที่จะทำในสิ่งที่ดี กล้าปราบปรามในสิ่งชั่วร้ายทั้งหลาย ไม่ทำอะไรที่มีสองมาตรฐาน การที่ปล่อยความชั่วให้คงอยู่เพื่อเอาตัวรอด ทำให้ความดีสูญหายไปเป็นการกระทำที่ไม่ใช่วิถีของผู้ปกครอง

3. ควบคุมตนเอง (Temperance) มองว่า การมีชีวิตตามทำนองคลองธรรมคุณงามแห่งความดี การไม่ปล่อยให้ชีวิตต้องตกเป็นทาสของอารมณ์และความปรารถนาต่าง ๆ ที่ไม่ใช่ความดีการได้ควบคุมตนเองทำให้ได้ใช้สติปัญญาในการแก้ปัญหาได้อย่างเต็มที่ การใช้ปัญญาในการแสวงหาเหตุผลเพื่อรักษาตนให้ดำรงความดีอยู่ตลอดเวลา ผู้ปกครองเป็นผู้ที่มีอำนาจสูงสุดในแผ่นดินต้องเป็นคนสาธารณะ

4. ความยุติธรรม (Justice) มองว่า การแสดงออกในรูปของการกระทำที่เคารพสิทธิของคนอื่น และการไม่ยอมทำความชั่วต่อผู้อื่น ผู้ปกครองต้องแสดงให้เห็นว่าเป็นผู้รักความยุติธรรม และทำให้สังคมมีความยุติธรรมและสามารถให้ความยุติธรรมกับสังคม กล้าที่จะดำรงความยุติธรรมไว้ให้ได้ ถ้าผู้ปกครองในสังคมใดไม่มีความยุติธรรมหรือไม่กล้าที่จะทำความยุติธรรมเป็นที่เชื่อถือของสังคม หรือมีสองมาตรฐานสังคมนั้นย่อมไม่มีความสุข วนวาย

ขณะที่รูปแบบและวิธีการในการแสวงหาความรู้ของโสเครตีส คือ ก้าวสำคัญ ที่สะท้อนถึงพัฒนาการทางภูมิปัญญาของชาวกรีกโบราณ ซึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงความสนใจจากเหล่าเทพเจ้ามาสู่เรื่องธรรมชาติ และโสเครตีสเป็นผู้ที่มาเปลี่ยนมันอีกครั้งไปสู่ความสนใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน โดยตรงและมีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์เป็นการเน้นเฉพาะเจาะจงไปยังพฤติกรรมของ ความสัมพันธ์ที่ต้องติดต่อกับผู้คนในชีวิตประจำวัน รวมไปถึงความสัมพันธ์กับตัวตนของตัวเอง สังเกตได้ จากวิธีการในทางปรัชญาของโสเครตีส คือ การตั้งคำถามเพื่อรู้จักตนเอง (Know Themselves) แต่ก่อนที่บุคคล ผู้นั้นจะมาถึงขั้นรู้จักตัวเองก็ต้องผ่าน

การตรวจสอบตัวเองมาเสียก่อน (Examined Life) ในความคิดของ โซเครตีสผู้คนส่วนใหญ่ปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ ทั้งต่อตนเองและกับคนอื่น โดยใช้เรื่องของความคุ้นเคยจนเป็น ธรรมเนียมปฏิบัติไปจนอาจไม่เคยจะสังเกตหรือตั้งคำถามต่อสิ่งที่ปฏิบัติต่อตัวเองและต่อผู้อื่นเข้าทำนอง สุภาษิตไทยว่าเส้นผมบังภูเขาแต่สำหรับโซเครตีสเขาไม่ปล่อยให้เรื่องดังกล่าวผ่านเขาไปโดยการไม่ตรวจสอบ และตั้งคำถามเพื่อตรวจสอบถึงนิยามและความหมาย เพื่อจะได้ทราบถึงธรรมชาติที่แท้จริงของมัน อยู่ในรูปแบบของคำถามที่โซเครตีสตั้งขึ้นมาว่า ‘อะไรคือ’ (what is...?) ความศรัทธา ความดีความกล้าหาญ ความซื่อสัตย์ ความรู้และความรู้จักประมาณตน ซึ่งเป็นการตั้งคำถามเพื่อสำรวจลงลึกไปถึงธรรมชาติของแนวความคิดค่านิยมความรู้ที่ผู้คนแต่ละคนใช้ติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นในชุมชนการเมือง (Leo Strauss and Joseph Cropsey (1966), อ้างใน พิศาล มุกตาร์ศรี, มปป. หน้า 21) ซึ่งหากผู้ที่ศึกษาปรัชญาการเมืองจะสังเกตจากวิธีของโซเครตีสแบบผิวนิเวศเบื้องต้น จะพบว่าราวกับจะเป็นวิธีหาเรื่องข่มขู่ สนทนา แต่ถ้ามองในแง่มุมเชิงบวก นั่นคือการสร้างบรรยากาศแห่งการโต้เถียงจนกระทั่งสิ้นสงสัย ทำให้สามารถได้ข้อสรุปที่ชัดเจนจากแต่เดิมที่ยังไม่ชัดเจน ซึ่งก็จะก่อให้เกิดปัญญาเกิดขึ้น จาก มุมมองในการกระตุ้นความคิดด้วยการโต้เถียงเชิงหลักการเหตุผลดังกล่าว โซเครตีสนั้นต้องการให้ เยาวชนหรือนักศึกษา (เป็นกลุ่มคนที่โซเครตีสให้ความสนใจที่จะสั่งสอน) ให้รู้จักที่จะกล้าตั้งข้อ ซักถาม และใช้การโต้กันด้วยเหตุและผลจนกว่าจะได้คำตอบ ไม่ใช่ได้ยินอะไรมาก็จำไว้เพียงอย่าง เดียว ฟังอย่างเดียวนะ เชื่ออย่างเดียวนะโดยไม่ได้คิดตามไปด้วย (ธันวา ศรีประโม่ง, อ้างใน สุทน ทองเล็ก, 2562)

กล่าวได้ว่า โซเครตีส มีวิธีการศึกษาปรัชญาทางการเมืองที่หลากหลายอีกทั้ง เขายังมีแนวคิดในเรื่องการปฏิเสธประชาธิปไตย แต่เขาก็ยังเห็นคุณค่าของความเสมอ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ปรัชญาการเมืองของโซเครตีสมองว่า มนุษย์กับรัฐไม่สามารถแยกตัวเป็นเอกเทศได้ต้องร่วมมือเพื่อสร้างความมั่นคงให้กับการดำรงอยู่ของสังคม ทั้งการอยู่ร่วมกันจึงต้องมีกฎหมายแห่งรัฐที่ว่าด้วยการควบคุมและการลงโทษผู้กระทำผิดอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ และคุณลักษณะของผู้ปกครองต้องเป็นราชาปราชญ์ซึ่งต้องมีคุณลักษณะ 4 ประการ ได้แก่ ปัญญา (Wisdoms) ความกล้าหาญ(Courage) ควบคุมตนเอง (Temperance) และความยุติธรรม (Justice) เพื่อรักษาความสมดุลทางสังคมให้มากที่สุด แต่ถึงอย่างไรก็ตามแนวคิดทางการเมืองของท่านยังไม่เอื้อต่อการปกครองในยุคนี้ทำให้ผู้ที่เห็นด้วยความคิดของท่านมากขึ้นเรื่อย ๆ จนสุดท้ายท่านก็โดนกลั่นแกล้งและประหารด้วยยาพิษจนเสียชีวิต

วิธีการศึกษาปรัชญาการเมืองของโซเครตีส (Socrates)

การศึกษาปรัชญาทั่วไปของนักปรัชญาทั้งหลายย่อมมีความสนใจทุกศาสตร์ของกิจกรรมการดำรงชีวิตของมนุษย์ แต่ถึงอย่างไรก็ตามการศึกษาปรัชญาการเมืองมีหลากหลายรูปแบบที่นักปรัชญาทั้งหลายได้นำเสนอมานั้น เช่น แบบนิรนัย แบบปรนัย เป็นต้นที่สามารถนำไปสู่คำตอบต่อคำถาม หรือการแสวงหาวิธีการในรูปแบบอื่น ๆ มาเป็นเครื่องมือเข้าถึงองค์ความรู้ดังเช่น โซเครตีสที่สามารถสร้างและค้นหาเครื่องมือเพื่อเข้าถึงความรู้ด้วยการใช้เหตุผลต่อสู้ในลักษณะความขัดแย้งต่อคู่สนทนา รวมทั้งอาจสนับสนุนหรือการยอมรับในขณะเดียวกันก็ได้ ทั้งนี้ก็เป็นวิธีการศึกษาปรัชญาต่าง ๆ รวมทั้งปรัชญาการเมืองด้วย เพราะฉะนั้น โซเครตีสเป็นทั้งที่ปรึกษา ครูอาจารย์ รวมทั้งเป็นทั้งลูกศิษย์ที่ดีด้วยทำให้รูปแบบการสอนของโซเครตีสไปยังคนรุ่นใหม่ในยุคนี้จนทำให้คนรุ่นใหม่เชื่อและปฏิบัติตามคำสอนของโซเครตีสจำนวนมากจนเป็นการปฏิบัติต่อผู้มีอำนาจและผู้ปกครองในยุคนี้ และสุดท้ายโดนกลั่นแกล้งและลงโทษจนถึงแก่ชีวิต

วิธีสอนแบบโซเครตีสมีอิทธิพลต่อคนรุ่นใหม่ในยุคนี้ซึ่งเป็นการสอนและการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนใช้เหตุผลในการสืบค้นร่วมกันโดยการสนทนาและมีการใช้คำถามแบบต่อเนื่องเป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อเข้าถึงความจริงการสอนแบบ โซเครตีสสามารถแบ่งออกได้เป็นสองแนว คือ การสืบค้นแบบโซเครตีสกับการถามแบบโซเครตีสวิธี สอนแบบโซเครตีสเชื่อว่าการศึกษาเป็นกิจกรรมทางจิตไม่ใช่หลักสูตรที่นำมามอบให้แก่ผู้เรียนผู้สอน คือ บุคคลที่รู้ความไม่รู้ของตนเองและใช้ความไม่รู้เป็นสิ่งกระตุ้นให้เกิดความเข้าใจที่ดีกว่าผู้สอนเป็นผู้ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดเป็นของตนเองทักษะสำคัญของผู้สอน คือ การมอบความรับผิดชอบให้แก่ผู้เรียนไม่ให้คำตอบแต่เป็นผู้ถามวิธีสอนแบบโซเครตีสมีจุดมุ่งหมายเพื่อค้นหาความเข้าใจและความรู้ ส่วนบุคคลให้ผู้เรียนได้พบความจริงของสิ่งที่กำลังอภิปราย วิธีสอนแบบโซเครตีสช่วยให้เรานี้ยามและเข้าใจโน้ตทัศน์ที่ศึกษาและใช้ในชีวิตประจำวันชัดเจนมากขึ้น (ธีรพงศ์ แก่นอินทร์, 2554)

ดังนั้น การค้นหาคำตอบเพื่อเข้าถึงความเข้าใจเกี่ยวกับแนวความคิดต่าง ๆ เหล่านั้น โซเครตีสได้ใช้วิธีการสนทนาแบบอุปนัยเป็นวิธีการพิสูจน์โดยอ้างประสบการณ์เฉพาะหน่วยที่แน่ใจแล้วสนับสนุนข้อความทั่วไปที่ยังไม่แน่ใจให้มีความแน่ใจมากขึ้น) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าวิธีการของโสกราตีส ส่วนประกอบที่สำคัญของมัน มีอยู่สองส่วนคือ การเหน็บแนมและการซักถามที่เป็นการสืบสวนโดยทั่วไปแล้ว กระบวนการดังกล่าวมีลักษณะเป็นดังต่อไปนี้

อันดับแรก โซเครตีสจะยกคำถามขึ้นมา ยกตัวอย่างเช่น “อะไรคือความยุติธรรม?” เมื่อเขากล่าวออกมาเช่นนั้น เป็นเพราะตัวเขาเองไม่รู้ว่าความยุติธรรมมันเป็นอย่างไรกันแน่เขาจะถาม

นักเรียนของเขาถึงสิ่งที่พวกเขาคิดเกี่ยวกับความยุติธรรม ซึ่งบรรดานักเรียนทั้งหลาย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพวกโซฟิสต์จะตอบคำถามไปตามวิธีการของพวกโซฟิสต์ โดยอ้างอิงตัวอย่างต่าง ๆ มากมาย ยกตัวอย่างเช่น “เทพเจ้าซุสคือความยุติธรรม”; “เทพเจ้าต่าง ๆ ล้วนคือความยุติธรรม” ฯลฯ “โอ้, จำนวนความยุติธรรม!” โสกราตีสร้องทัก. “ฉันถามว่าอะไรคือความยุติธรรม แต่พวกเธอกลับตอบฉันถึงความยุติธรรมจำนวนมาก” ด้วยเหตุนี้ เขาได้ผ่านไปสู่การวิจารณ์ (เหน็บแนม) เกี่ยวกับตัวอย่างต่าง ๆ ที่อ้างขึ้นมา โดยการที่เขามีความชัดเจนต่อความคิดต่าง ๆ ที่มีอคติของบรรดานักศิษย์ของเขา และความคิดที่ผิดพลาดเกี่ยวกับคำถามที่นำมาถาม จากการใช้วิธีการเหน็บแนม เขาจะผ่านไปสู่การตั้งคำถามในเชิงสืบสวนศิลปะซึ่งโสกราตีสใช้พูด เขาได้เรียนรู้มาจากแม่ของเขา ซึ่งเธอได้ช่วยเหลือในส่วนของการร่างกาย ส่วนเขาได้ทำในส่วนที่เกี่ยวกับจิตวิญญาณให้สมบูรณ์ขึ้น วิธีการตั้งคำถามในเชิงสืบสวนเป็นวิถีทางของโสกราตีสในการทำให้ความคิดต่าง ๆ ที่แฝงเร้นอยู่ในจิตใจได้เผยตัวหรือคลอထွက်ออกมา ดังนั้น การตั้งคำถามแบบสืบค้นเป็นส่วนหนึ่งของข้อสรุปของการสนทนา ซึ่งโสกราตีสพยายามที่จะทำให้สำนักศิษย์ของเขาได้เห็นว่ามันเป็นอย่างไร โดยการสะท้อนความคิดและการไตร่ตรองตัวของพวกเขาเอง พวกเขาสามารถสังเกตเห็นการมีอยู่ของธาตุแท้บางอย่างที่มีอยู่ร่วมกัน และจำเป็นต่อความยุติธรรมทั้งหมด (บ้านจอมยุทธ์, 2565) โสกราตีสได้นำเสนอและเป็นที่ยอมรับถึงอยู่เสมอ คือ วิธีการสอนแบบโสกราตีส (Huang, 2565) เช่น

อะไรคือสิ่งที่น่าสนใจของการสอนแบบโสกราตีส!

มุมมองเรื่องความเป็นมนุษย์ของโสกราตีสมีลักษณะเด่นในอดีตและยังคงความทันสมัยจนถึงปัจจุบัน สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนได้อย่างลงตัวโสกราตีสเชื่อว่า การศึกษาเป็นกิจกรรมทางจิต การเรียนรู้ต้องให้ผู้เรียนได้เกิดความคิดเป็นของตนเอง ดังนั้นการพัฒนาคน จึงต้องมอบความรับผิดชอบให้กับผู้เรียนได้คิด ด้วยการตั้งคำถามให้ผู้เรียนหาคำตอบ ไม่ใช่การให้ผู้เรียนท่องจำ จึงจะได้ความรู้อย่างแท้จริง

ความลงตัวของความคิดและการสร้างอุปนิสัย

การพัฒนาทักษะการคิดแบบวิพากษ์ต้องอาศัยทักษะการคิดและอุปนิสัยเพื่อให้เป็นผู้เปิดใจ รับฟังผู้อื่น การสอนแบบโสกราตีส ด้วยบทสนทนา (Dialogical Enquiry) ช่วยให้ผู้เรียนได้ทักษะการคิดเชิงเหตุผล การกล้าแสดงออก เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ลักษณะคำถามแบบโสกราตีสกับทักษะ Soft Skills

ทักษะ Soft Skills เป็นทักษะที่สนับสนุนการทำงานและการอยู่ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นทักษะที่จำเป็นอย่างมากในโลกอนาคต เนื่องด้วยลักษณะคำถามแบบโสกราตีสที่เน้นความต่อเนื่อง ปลายเปิด มุ่งแสวงหาความคิดรวมกัน ค้นหาเหตุผลอย่างต่อเนื่อง สิ่งเหล่านี้ช่วย

ให้เข้าใจอย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้นในเรื่องราวที่สนทนา เข้าถึงคุณค่าของเรื่องราว และรู้สึกเห็นอกเห็นใจ เข้าใจกันยิ่งขึ้น ชุดคำถามแบบโสเครตีสจะมีหลายรูปแบบได้แก่ คำถามที่ต้องการความชัดเจน คำถามที่มุ่งหาเหตุผลและหลักฐาน คำถามที่แสวงหาทางเลือกอื่น ๆ คำถามที่ทดสอบนัยและผลที่ตามมา

ด้วยเหตุนี้ การสอนแบบ โสเครตีส (Socratic) สามารถนำมาใช้ในการสอนและการเรียนรู้ ในองค์กรได้เช่นเดียวกันเพื่อให้พนักงานมีความเข้าใจและสามารถเรียนรู้ได้จากการแสดงความคิดเห็นและโต้ตอบกับผู้สอนเพื่อสร้างการเรียนรู้ด้วยตัวเองโดยมีผู้สอนเป็นคนแนะนำ เมื่อเกิดการเรียนรู้ ก็เกิดความเข้าใจความสำคัญในงาน ในหน้าที่ ก็จะส่งผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด วิธีการของโสเครตีส (Socratic Method) คือ ศิลปะการสนทนา ที่โสเครตีสใช้ในการสนทนาเพื่อให้การสนทนาดำเนินไปสู่คำตอบของปัญหาที่กำลังอภิปรายกัน วิธีนี้มีชื่อเรียกทั่วไปว่า วิชาวิธี ซึ่งมีลักษณะ 5 ประการ (ชัยวัฒน์ สุรวิชัย, 2561) คือ

1. ความสงสัย โสเครตีสเริ่มต้นการสนทนาด้วยการยกย่องคู่สนทนาว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญ ในเรื่องที่ท่านเองก็ใคร่รู้อยู่พอดี เนื่องจากท่านไม่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้น ท่านจึงขอให้เขาตอบคำถามของท่านเกี่ยวกับเรื่องนั้น การออกตัวท่านเองนี้ถือกันว่าเป็นการถ่อมตัวของนักปรัชญา

2. การสนทนา จากนั้นโสเครตีสก็เป็นผู้ตั้งปัญหาให้คู่สนทนาตอบ การสนทนาจึงมีลักษณะเช่นเดียวกับเทคนิคปุจฉา-วิสัชนา คู่สนทนาจะต้องหาคำจำกัดความของหัวข้อที่สนทนากัน โสเครตีสจะวิจารณ์ว่า คำจำกัดความนั้นมีข้อบกพร่องตรงไหนบ้าง อีกฝ่ายหนึ่งจะเสนอคำจำกัดความใหม่ที่ดูรัดกุมกว่า โสเครตีสจะขัดเกลาคำจำกัดความนั้นอีก การสนทนาจะดำเนินไปอย่างนี้จนกว่าทั้งสองฝ่ายจะได้คำจำกัดความที่น่าพอใจ

3. การหาคำจำกัดความ จุดมุ่งหมายของการสนทนาจึงอยู่ที่การหาคำจำกัดความที่ถูกต้อง โสเครตีสเชื่อว่า ถ้าเราพบคำจำกัดความที่ถูกต้องของสิ่งใด นั่นแสดงว่าเราพบความจริงแท้เกี่ยวกับสิ่งนั้น ซึ่งเป็นอันเดียวกับการค้นพบนิภาพของสิ่งนั้นนั่นเอง

4. มีความเป็นอุปนัย การสร้างคำจำกัดความจะเริ่มจากสิ่งเฉพาะไปสู่สิ่งสากล เช่น เมื่อหาคำจำกัดความของคำว่า สติ โสเครตีสและคู่สนทนาจะพิจารณาตัวอย่างจากสติต่าง ๆ ในสังคมแล้วดึงเอาลักษณะที่เป็นแก่นหรือที่เป็นสากลมาสร้างเป็นคำนิยาม

5. มีความเป็นนิรนัย คำจำกัดความที่มีผู้เสนอมาจะถูกพิสูจน์โดยการนำไปเป็นมาตรการวัดสิ่งเฉพาะต่าง ๆ ว่ามีลักษณะร่วมกับลักษณะที่ระบุไว้ในคำจำกัดความนั้นหรือไม่ เช่น ถ้าเราได้คำจำกัดความของ สติ มาเราก็ต้องตรวจสอบดูว่า กรรมสิทธิ์ ถือเป็นสติตามคำจำกัด

ความที่เราตั้งไว้หรือไม่เพียงใด จะเห็นได้ว่าวิธีการของโสเครตีสนั้นมีสิ่งที่สำคัญคือการถาม-ตอบ ซึ่งการถาม-ตอบเพื่อที่จะบรรลุจุดมุ่งหมายคือการพัฒนาความรู้ได้นั้นก็ต้องอาศัยวิธีการตั้งคำถามที่มีประสิทธิภาพ ไม่ถามอย่างไร้เหตุผล

กล่าวได้ว่า วิธีการศึกษาปรัชญาการเมืองของโสเครตีส (Socrates) เมื่อสรุปง่าย ๆ ที่ผู้ศึกษาสามารถเข้าใจได้ซึ่งทำให้เห็นว่า ท่านมีวิธีการศึกษาที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่นำไปสู่ข้อสรุปและแสวงหาคำตอบที่ดีที่สุด รวมทั้งการแสวงหาคู่สนทนาที่ดี มีวุฒิภาวะสำหรับการถอเถียงและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งสามารถสรุปลักษณะได้ดังนี้

1. การยืนยันความคิดเห็นที่ตรงกัน โสเครตีสเป็นนักปรัชญาที่ชอบสงสัยและตั้งคำถามต่อสิ่งต่าง ๆ อย่างรอบด้านทำให้คำถามให้คิดของท่านมีอย่างต่อเนื่องซึ่งการตั้งคำถามของท่านจะถามจนกล่าวคู่สนทนาหมดเหตุผลที่จะตอบคำถาม เมื่อไม่สามารถถามและตอบได้แล้ว ท่านจึงสรุปความคิดเห็นของท่านให้สอดคล้องกัน ซึ่งในระหว่างคำตอบของผู้สนทนาจะยืนยันไปพร้อมกับ ๆ คำตอบดังกล่าวเพื่อให้ผู้ตอบสามารถใช้จินตนาการอย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น

2. การปฏิเสธเหตุผลด้วยความคิดเห็น โสเครตีสมักจะมีคำปฏิเสธต่อเหตุผลหรือแย้งด้วยเหตุผลเสมอหากคู่สนทนามีความคิดเห็นที่สามารถเปิดช่องสำหรับการค้นหาคำตอบอื่น ๆ นั้นหมายความว่า ท่านมีคำตอบอยู่ในใจและมีช่องทางการอธิบายที่ดีกว่า แต่ถึงอย่างไรก็ตามท่านก็ได้ให้หาคู่สนทนาแต่อย่างใด แต่ด้วยการแสวงหาปรัชญาทางการเมืองในลักษณะดังกล่าวย่อมมีการปฏิเสธเชิงเหตุผลเพื่อค้นหาคำตอบที่ดีที่สุด แม้ว่าจะไม่ตรงกันหรือมีเหตุผลมากกว่าท่านมักจะปฏิเสธคำตอบเหล่านั้นด้วยมิตรภาพของคู่สนทนา

3. การยอมรับและปฏิเสธในเวลาเดียวกัน การสนทนาทุกครั้งแม้ว่าจะไม่สามารถกำหนดประเด็นต่าง ๆ ไว้ในกรอบคิดทางปรัชญาได้ทั้งหมด แต่ด้วยการค้นหาคำตอบในเชิงปรัชญาที่คู่สนทนาหยิบยกขึ้นหรือโสเครตีสจะเปิดประเด็นก็ตาม จะมีสองลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งหรือมีทั้งสองลักษณะผสมผสานกันไปตามประเด็นที่ถูกกำหนด เพราะบางอย่างอาจต้องยอมรับความถูกต้องหรือไม่สามารถตอบคำถามด้วยเหตุผลได้ในขณะนั้น ต้องยอมรับความคิดเห็นของคู่สนทนาเป็นหลัก แต่หากสามารถค้นหาคำถามได้อย่างต่อเนื่องจะยังไม่สรุปความรู้ที่ได้มาก่อนซึ่งต้องสืบสวนจนได้คำตอบที่ดีที่สุดก่อน หากเป็นลักษณะดังกล่าวอาจมีการปฏิเสธในบางช่วงของการสนทนายาก็ได้

4. การหาข้อสรุปร่วมกัน เพราะการสนทนาทุกครั้งของโสเครตีสย่อมไม่มีความขัดแย้งในกลุ่มนักปรัชญาร่วมกัน เพราะเป็นผู้ที่มีความรู้ต่างยอมรับในความคิดเห็นร่วมกัน แม้กระทั่งจะขัดแย้งหรือไม่เห็นด้วยก็จะแสดงทัศนะของตนบนฐานของความรู้ที่ตนมี ดังนั้น ทั้งยอมรับและปฏิเสธจะเกิดขึ้นในระหว่างการสนทนาได้ เมื่อลักษณะดังกล่าวจบลงก็จะใช้โอกาสในการสร้าง

จุดร่วมหรือข้อตกลงร่วมกันในองค์ความรู้นั้นอย่างตรงไปตรงมา ที่เรียกว่า การหาข้อสรุปร่วมกันที่สามารถจัดเป็นองค์ความรู้ได้

สรุปและข้อเสนอแนะ

โสเครตีส เป็นผู้บุกเบิกวิธีการศึกษาปรัชญาแนววิภาษวิธี คือ กระบวนการสร้างความขัดแย้งเชิงปัญญาของการสนทนาอันเป็นวิธีการศึกษาหาความรู้เชิงปรัชญารวมทั้งปรัชญาทางการเมืองด้วยลักษณะดังนี้ การยืนยันความคิดเห็นที่ตรงกัน การปฏิเสธเหตุผลด้วยความคิดเห็นการยอมรับและปฏิเสธในเวลาเดียวกัน และการหาข้อสรุปร่วมกัน ซึ่งเมื่อศึกษาแล้วจะพบแนวคิดทางการเมืองของโสเครตีส ได้แก่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับมนุษย์กับรัฐที่สามารถแยกออกจากกันได้ ต้องร่วมมือการรักษาไว้ซึ่งสังคมต่อไป การใช้กฎหมายแห่งรัฐเพื่อเข้าควบคุมมนุษย์ในรัฐให้ปฏิบัติตามให้เกิดความสงบ และผู้ปกครองของรัฐควรเป็นราชาปราชญ์ คือ ผู้ที่มีความรู้รอบด้านเพื่อสามารถแก้ไขปัญหาของสังคมมนุษย์ได้ ส่วนผู้ปกครองรัฐจะต้องมีปัญญา (Wisdoms) มีความกล้าหาญ (Courage) มีการควบคุมตนเอง (Temperance) และมีความยุติธรรม (Justice) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการใช้อำนาจภายในรัฐนั้น ๆ อย่างถูกต้องเพื่อลดความเดือดร้อน วุ่นวายของสังคม

แต่ถึงอย่างไรก็ตาม จากประวัติที่ไม่เคยเปลี่ยนนี้ โสเครตีสใช้แนวการศึกษาลักษณะจนทำให้เกิดเป็นกระแสค่านิยมทางสังคมจนกลายเป็นความเชื่อในกลุ่มนักศึกษาและนักคิดรุ่นใหม่อย่างกว้างขวาง รวมทั้งคนรุ่นใหม่ที่เห็นด้วยกับแนวคิดของโสเครตีสจนสร้างความไม่พอใจให้กับผู้ปกครองรัฐในยุคนั้น โดนหันมาถล่มถ่วงอย่างส่งเสริมให้เกิดความวุ่นวาย แม้ว่าผู้ปกครองรัฐจะให้โสเครตีสเปลี่ยนคิดของตนเสียใหม่ ท่านก็ยังยืนยันสิ่งที่ท่านคิดไว้ และสุดท้ายโดยประหารชีวิตด้วยการให้ดื่มยาพิษจนเสียชีวิต

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพัฒน์ สุวรรณสิริเมธี. (2558). *ปรัชญาการเมืองตะวันตก*. เข้าถึงได้จาก <https://www.mcu.ac.th/article/detail/14242>
- ชัยวัฒน์ สุรวิชัย. (2561). *ชีวิตในกำมือของเราที่เราลิขิตได้ด้วยความรู้ สติปัญญา ความจริง*. เข้าถึงได้จาก <https://siamrath.co.th/web/?q=node/34878>
- ธีรพงศ์ แก่นอินทร์. (2554). วิธีสอนแบบโสเครตีส. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*, 22(2), 156-166.

- บ้านจอมยุทธ. (2565). *ปรัชญาโลกตะวันตก*. เข้าถึงได้จาก https://www.baanjommyut.com/library_3/extension-1/western_philosophy/ 15.html
- ปรีชา ช้างขวัญยืน. (2514). *ปรัชญากรีก*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- พิศาล มุกดาร์ศมี. (2565). *การวิเคราะห์แนวทางปรัชญาการเมืองและความคิดทางการเมือง*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. เข้าถึงได้จาก <https://www.stou.ac.th/Schoolnew/polsci/UploadedFile/81713-1.pdf>
- ภวิศา พงษ์เล็ก. (2560). *เอกสารประกอบการสอนรายวิชาหลักการและปรัชญาการศึกษา*. เข้าถึงได้จาก <https://portal5.udru.ac.th/ebook/pdf/upload/17549139762fQUq3p325.pdf>
- สุทน ทองเล็ก. (2562). คิดอย่างปราชญ์ กระบวนการวิภาษวิธี : โสเครตีส. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 2(2), 135-148.
- Huang. (2565). *วิธีสอนแบบโสเครตีสกระตุ้นการคิดแบบวิพากษ์ได้อย่างไร? เข้าถึงได้จาก* <https://wisemention.com/การสอนแบบโสเครตีส/>

***Journal of Education
and Social Agenda***